

MAKTABGACHA TA'LIM TARBIYALANUVCHILARNING MA'NAVIY DUNYOQARASHINI RIVOJLANTIRISHDA MADANIY MEROS RESURLARIDAN FOYDALANISHNING PEDAGOGIK AHAMIYATI

Mamadaliyeva Dilorom Abdurashidovna

Osiyo xalqaro universiteti magistri

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18627422>

Annotatsiya: mazkur ilmiy maqolada maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilarining ma'naviy dunyoqarashini rivojlantirishda madaniy meros resurslaridan foydalanishning pedagogik ahamiyati chuqur ilmiy-nazariy va amaliy tahlil etilgan. Tadqiqotda madaniy meros tushunchasining pedagogik mazmuni, uning maktabgacha yoshdagi bolalar psixologik xususiyatlariga mosligi hamda tarbiyaviy jarayonga integratsiyalashuv mexanizmlari asoslab berilgan. Shuningdek, xalq og'zaki ijodi, milliy urf-odatlar, an'analar, milliy o'yinlar va marosimlarning bolalar ma'naviy dunyoqarashini shakllantirishdagi roli ochib berilgan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, ma'naviy dunyoqarash, madaniy meros resurslari, pedagogik ahamiyat, milliy qadriyatlar, tarbiya.

Kirish

Zamonaviy jamiyat taraqqiyoti shaxsning nafaqat intellektual, balki ma'naviy kamolotiga ham yuqori talablar qo'yimoqda. Globallashuv, axborot texnologiyalarining jadal rivoji va madaniyatlararo integratsiya jarayonlari yosh avlodning dunyoqarashiga kuchli ta'sir ko'rsatmoqda. Bunday sharoitda bolalarda milliy o'zlikni anglash, ma'naviy barqarorlik va axloqiy qadriyatlarga sodiqlikni shakllantirish muhim pedagogik vazifaga aylanmoqda.

Maktabgacha ta'lim bosqichi shaxsning ma'naviy dunyoqarashi shakllanishining boshlang'ich va eng muhim davri hisoblanadi. Chunki aynan shu davrda bola atrof-muhitni idrok etish, ijtimoiy munosabatlarga kirishish va axloqiy me'yorlarni o'zlashtirish jarayonini boshlaydi. Shu sababli maktabgacha ta'lim jarayonida madaniy meros resurslaridan foydalanish tarbiyaviy ishlarning samaradorligini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Asosiy qism

Madaniy meros tushunchasi ilmiy adabiyotlarda jamiyat tomonidan tarixiy taraqqiyot jarayonida yaratilgan moddiy va nomoddiy qadriyatlar majmui sifatida talqin etiladi. Nomoddiy madaniy meros tarkibiga xalq og'zaki ijodi, urf-odatlar, marosimlar, milliy bayramlar, an'analar va xalq o'yinlari kiradi.

Pedagogik nuqtai nazardan madaniy meros resurslari tarbiya jarayonining mazmunini asosini boyituvchi, shaxsning ma'naviy kamolotini ta'minlovchi muhim vosita hisoblanadi. Ular bolalarda tarixiy xotira, milliy g'urur, vatanparvarlik va ijtimoiy mas'uliyat tuyg'ularini shakllantirishga xizmat qiladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning psixologik rivojlanishida hissiy-idrokiy faoliyat yetakchi o'rin tutadi. Ular atrofdagi voqelikni ko'proq obrazlar, taqlid va o'yin faoliyati orqali qabul qiladilar. Shu bois, bolalarga ma'naviy tushunchalarni bevosita hayotiy misollar, ertaklar, rivoyatlar va milliy o'yinlar orqali yetkazish yuqori samaradorlikka ega.

Madaniy meros resurslari bolalarning yosh xususiyatlariga mos bo'lib, ularning tasavvurini kengaytiradi, axloqiy tushunchalarni ongga ravishda qabul qilishga yordam beradi. Masalan, xalq ertaklari orqali yaxshilik va yomonlik, adolat va insofsizlik kabi tushunchalar bolaning ongida mustahkamlanadi.

1-rasm

Maktabgacha ta'lim jarayonida madaniy meros resurslaridan foydalanish quyidagi pedagogik ahamiyatga ega: (1-rasm)

1. bolalarda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga asoslangan ma'naviy dunyoqarashni shakllantiradi;
2. axloqiy fazilatlar — halollik, mehr-shafqat, hurmat va mas'uliyatni rivojlantiradi;
3. estetik did va badiiy tafakkurni boyitadi;
4. nutq madaniyati va muloqot ko'nikmalarini takomillashtiradi;
5. ijtimoiy moslashuv va jamoaviy faoliyat ko'nikmalarini shakllantiradi.

Madaniy meros asosida tashkil etilgan tarbiyaviy faoliyat bolalarning ta'lim jarayoniga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularni faol ishtirok etishga undaydi.

Maktabgacha ta'lim muassasalarida madaniy meros resurslaridan quyidagi shakllarda foydalanish maqsadga muvofiq:

- xalq ertaklari va rivoyatlarini o'qish hamda sahnalashtirish;
- milliy qo'shiqlar, kuylar va raqslar orqali estetik tarbiya berish;
- milliy o'yinlar orqali jismoniy va ma'naviy rivojlanishni ta'minlash;
- urf-odatlar va an'analar bilan tanishtirish;
- milliy bayram va marosimlarni tarbiyaviy jarayonga integratsiya qilish.

Madaniy meros resurslaridan samarali foydalanish quyidagi metodik tamoyillarga asoslanishi lozim:

- yoshga moslik;
- tizimlilik va izchillik;
- faoliyatga yo'naltirilganlik;
- milliylik va umuminsoniylik uyg'unligi;
- tarbiyaviy jarayonning uzluksizligi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilarining ma'naviy dunyoqarashini rivojlantirishda madaniy meros resurslaridan foydalanishning pedagogik bugungi kun uchun ahamiyati beqiyosdir. Madaniy meros bolalarning shaxs sifatida kamol topishida, milliy o'zlikni anglashida va axloqiy qadriyatlarni o'zlashtirishida muhim tarbiyaviy vosita hisoblanadi. Xozirgi zamonning asosiy maqsadi, komil insonni tarbiyalash ekan, shu bois maktabgacha ta'lim tizimida madaniy meros resurslarini o'quv-tarbiya jarayoniga tizimli joriy etish ilmiy-pedagogik zarurat sifatida namoyon bo'ladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch. – Toshkent, 2008.
2. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim konsepsiyasi. – Toshkent.
3. Abdullayeva M. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi. – Toshkent, 2020.
4. Kalandarova, Fazilat Toxirovna Umumiy pedagogika /o'quv qo'llanma/ Kalandarova Fazilat Toxirovna. – Namangan: «SUNRISE-PRO», 2025. – 176 bet.
5. Toxirovna, K. F. (2024). O'Qituvchilik Faoliyatida Deontologik Tayyorgarlikni Oshirish. *Miasto Przyszłości*, 51, 146-148.
6. Kalandarova F.T. KOMPETENTSIYAGA ASOSLANGAN YONDASHUV BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING DEONTOLOGIK KOMPETENTSIYALARINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSI SIFATIDA. <https://www.iupr.ru/5-120-2024>
7. Kalandarova, F. (2024). O'QITUVCHILARNING KASBIY KOMMUNIKATIV QOBILYATLARINI RIVOJLANTIRISHGA DEONTOLOGIK YONDASHUV. Namangan Davlat Universiteti.
8. Toxirovna, K.F BO'AJAK BOSHLANG'ICH TA'LIM O'QITUVCHILARINING DEONTOLOGIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR Abdullayeva Nasibaxon Jo'rayevna pfd, professor. *O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI ANDIJON DAVLAT UNIVERSITETI UMUMIY PEDAGOGIKA KAFEDRASI*, 120.
9. Kalandarova Fazilat Tokhirovna. (2025). Improving the Deontological Competence of Primary Teachers on The Basis of Educational Technologies. *International Journal of Pedagogics*, 5(05), 42–45. <https://doi.org/10.37547/ijp/Volume05Issue05-11>
10. Toxirovna, K. F. . (2025). BOSHLANG'ICH TA'LIM TALABALARIDA DEONTOLOGIK YONDASHUVLAR ASOSIDA KASBIY KO'NIKMALARNI SHAKLLANTIRISH. *JOURNAL OF EDUCATION, ETHICS AND VALUE*, 4(10), 96–98. Retrieved from <https://jeev.innovascience.uz/index.php/jeev/article/view/1600>